
OPONENTSKÝ POSUDEK NA HABILITAČNÍ PRÁCI PETRY MANDYSOVÉ, MSN, Ph.D.

Oponent: prof. MUDr. Eva Topinková, CSc.

Autor práce: Petra Mandysová, MSN, Ph.D.

Název práce: Psychometrické charakteristiky sebehodnotících škál bolesti pro pacienty s cévní mozkovou příhodou a subjektivně vnímaná obtížnost těchto škál při sdělování pocíťované intenzity bolesti

Vědní obor: Ošetrovatelství

Pracoviště: Zdravotně sociální fakulta, Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Obecné údaje:

Předložená habilitační práce Petry Mandysové, MSN, PhD. zahrnuje celkem 217 stran textu, z toho 40 stran příloh (29 příloh). Celkem práce obsahuje 35 tabulek, 21 obrázků/grafů a 181 literárních odkazů.

Práce je standardně členěna na teoretickou část (58 stran) a vlastní výzkumnou část včetně podrobně zpracované metodologie výzkumu (76 stran) a závěrečné diskuze nad získanými výsledky (18 stran) a závěrečným shrnutím získaných poznatků s doporučením pro praxi. Habilitační práce jako celek je velmi rozsáhlá ale mimořádně precizně zpracovaná, jednotlivé části jsou vyvážené a logicky navazují

Zaměření a obsah práce:

Zvolené téma habilitační práce je vzhledem k vysokému výskytu cévních onemocnění mozku a stárnutí populace aktuální, protože pro nemocné po CMP (30 000 nových onemocnění ročně v ČR) nebyly vědecké důkazy, kterou z mnoha v ČR dostupných hodnotících škál bolesti použít. Autorka se tak zaměřila na oblast, která dosud v ČR nebyla podrobněji vědecky zkoumána. Na základě studia literatury se znalostí klinických projevů CMP zvolila pro vlastní výzkumné šetření dvě v ČR používané sebehodnotící škály bolesti Numerickou škálu bolesti (NRS) a revidovanou Faces Pain Scale (FPS-R). Ty doplnila o novou v ČR dosud nepoužívanou škálu Revidovanou verzi Iowské stupnice bolesti (Iowa Pain Thermometer-revised, IPT-R), kterou přeložila podle mezinárodně uznávaného protokolu a u všech 3 škál ověřila vybrané psychometrické vlastnosti (konvergentní validitu a test-retest spolehlivost/reliabilitu) a jejich přijatelnost pro pacienta (akceptovatelnost a proveditelnost). Cílem práce bylo doporučit co nejpřesnější a nejlépe akceptovatelnou sebehodnotící škálu bolesti pro pacienty s CMP podpořenou vědeckými důkazy.

Metodické zpracování habilitační práce a její výsledky:

Úvodní část dizertační práce, která slouží jako teoretické východisko pro vlastní výzkumnou část, se zaměřuje na dvě oblasti: revizi a kritické zhodnocení používaných hodnotících škál pro hodnocení intenzity bolesti a návrh na zařazení a ověření nové, u nás dosud nepoužívané škály. Jde o škály sebehodnotící – tj. vyplňované pacientem a tedy vyžadující spolupráci

pacienta. Proto také výběr pacientů pro ověření všech škál byl limitován pouze na pacienty po CMP schopné spolupráce. Druhá oblast teoretické části habilitační práce je věnována problematice překladu zahraničních hodnotících nástrojů a podrobně popisuje jednotlivé kroky nutné pro vytvoření vědecky podložené jazykové verze.

V této části disertační práce autorka prokázala schopnost kritického myšlení a schopnost pracovat fundovaně s našimi i zahraničními literárními prameny při vypracování literární rešerše.

Vlastní výzkumná část práce sleduje dva cíle – vytvořit a ověřit překlad Revidované verze Iowské stupnice bolesti v českém jazyce a výběr nejvhodnější sebeposuzovací škály pro objektivizaci intenzity bolesti u nemocných po CMP schopných spolupráce a druhý výzkumný cíl – vytvoření modelového protokolu a návodu pro vědecky podložený odborný překlad hodnotících nástrojů obecně. Oba cíle ráce byly splněny, autorka zvolila vhodnou a vědecky i praxí podloženou metodiku a potvrdila dobré psychometrické vlastnosti Iowské stupnice (konkrétně uspokojivou konvergentní validitu a test-retest spolehlivost) i preferenci pacientů pro její používání. V diskuzi kriticky zhodnotila dosažené výsledky v kontextu správné klinické/ošetrovatelské praxe na národní úrovni a naznačila i další směry výzkumu v této oblasti včetně mezinárodní spolupráce. Odpovídajícím způsobem diskutovala též limity práce.

Přínos a celkové hodnocení habilitační práce:

Za nejvýznamnější přínos habilitační práce Petry Mandysové, MSN, PhD považuji jednak rigorózně a metodicky přesně provedený překlad dosud v ČR nepoužívané sebehodnotící škály bolesti – Revidované verze Iowské stupnice bolesti v českém jazyce a její transkulturní validace v ČR u nemocných po CMP a vypracování modelového protokolu v postupných přesně definovaných krocích pro překlad hodnotících nástrojů do českého jazyka obecně využitelný pro další nástroje vytvořených v jiném jazyce v ošetrovatelství i v dalších oborech medicíny. Jednoznačně tak posunula výzkum v ošetrovatelství od četných nepřesných překladů hodnotících škál k vědecky exaktní metodice překladu i procesu validace.

Na autorku mám následující dotazy:

1. Jakým způsobem budou výsledky práce implementovány v klinické praxi především iktových center a včasné a následné rehabilitaci?
2. Jaké nástroje doporučuje autorka pro hodnocení pacientů po cévní mozkové příhodě s klinicky významnou fatickou poruchou (poruchou porozumění řeči) a nebo u pacientů s významnější kognitivní poruchou?

Celkově lze shrnout, že předložená práce rozsahem i obsahem splnila sledované cíle a autorka v ní prokázala tvůrčí schopnosti při zpracování a řešení zvoleného tématu. Práce splňuje požadavky kladené na habilitační práci a rozšiřuje současný stav o nové poznatky v oboru ošetrovatelství.

Závěr:

Habilitační práce Petry Mandysové, MSN, PhD, odpovídá svým rozsahem a obsahem podle paragrafu 72 odst. 3 Zákona o vysokých školách 111/1998 Sb. a Řádu habilitačního řízení a řízení ke jmenování docentem na Jihočeské univerzitě v Českých Budějovicích nárokům kladeným na habilitační práci.

Oponent doporučuje přijetí habilitační práce jako podklad pro habilitační řízení a na jejím základě doporučuje jmenování uchazeče docentem v oboru ošetřovatelství.

V Praze 28.2.2018

prof. MUDr. Eva [redacted]
Klinika geriatric [redacted] ty Univerzity Karlovy a VFN
Ústav ošetřovate [redacted] stence a neodkladné péče ZSF JU

POSUDOK OPONENTA HABILITAČNEJ PRÁCE

Názov práce: Psychometrická charakteristiky sebehodnotiacích škál bolesti pro pacienty s cévní mozkovou příhodou a subjektivně vnímaná obtížnost škál při sdělování pocíťované intenzity bolesti

Meno a priezvisko autora habilitačnej práce: Petra Mandysová, MSN, Ph.D.

Meno a priezvisko oponenta habilitačnej práce: prof. Mgr. Katarína Žiaková, PhD.

Aktuálnosť zvolenej témy

Habilitačná práca sa zaoberá problematikou hodnotenia bolesti pacientami v kontexte cievnej mozgovej príhody (ďalej CMP). Všeobecne meracie nástroje, stupnice, škály pomáhajú identifikovať, kategorizovať rizikových pacientov, objektívne posúdiť ich funkčný stav, špecifické potreby a hodnotiť účinnosť poskytovanej ošetrovateľskej starostlivosti. Meracie nástroje vyplňajú medzeru medzi údajmi získanými klasickým klinickým vyšetrením (anamnéza, fyzikálne vyšetrenie) a paraklinickým vyšetrením (laboratórne výsledky, zobrazovacie metódy). Prostredníctvom nich zistené objektívne údaje sú nápomocné v diferenciálnej diagnostike a skvalitňujú diagnostický proces v ošetrovateľstve. Autorka si pre habilitačnú prácu zvolila aktuálnu tému s cieľom podporiť čo najpresnejšie hodnotenie bolesti u pacientov s CMP (za predpokladu, že sú schopní vykonať sebahodnotenie bolesti). V kontexte českej odbornej literatúry a českého ošetrovateľstva je táto problematika opomenutá, nevyužíva sa postup založený na dôkazoch.

Ciele habilitačnej práce

Autorka si stanovila dva hlavné ciele habilitačnej práce. Prvým cieľom bolo vybrať najvhodnejšiu škálu pre prax pre pacientov s CMP z troch sebahodnotiacích škál na hodnotenie bolesti z hľadiska ich vybratých psychometrických charakteristík (konvergentnej validity a test-retest reliability) a subjektívne vnímanej obtiažnosti pri vyjadrovaní intenzity bolesti týchto škál z pohľadu pacientov s CMP. Súčasťou prvého cieľa bolo vytvoriť českú verziu škály bolesti Iowa Pain Thermometer-Revised, ako možnú alternatívu pri hodnotení bolesti u pacientov s CMP. Druhým cieľom práce bolo vytvoriť praktický postup pre preklad hodnotiacich nástrojov.

Teoretické východiská autorka rozčlenila do niekoľkých kapitol 2.1 Definice bolesti, 2.2 Definice cévní mozkové příhody, 2.3. Incidencia bolesti, 2.4. Ošetrovatelský proces při péči o pacienta s bolestí, 2.5. Nástroje na hodnocení bolesti, 2.6. Problematika překladu zahraničních nástrojů, 2.7. Shrnutí teoretických východisek.

V kapitole 2.1 Definice bolesti autorka definuje bolest' a charakterizuje bolest' akutnu a chronickú. V kapitole Definice cévní mozkové příhody definuje cievnu mozgovú príhodu. Nasleduje kapitola 2.3. Incidencia bolesti, ktorá má podkapitoly 2.3.1. Bolest o seniorů, v ktorej autorka upozorňuje na fakt, že každý druhý český senior žijící v domácem prostředí trpí chronickou bolest'ou a zároveň je táto veková skupina rizikovou aj pre CMP. V podkapitole 2.3.2. Bolest při cévní mozkové příhode je speciálně zaměřaná na bolest', která sa vyskytuje u pacientov v súvislosti so samotnou chorobou. Z hľadiska plynulosti textu by bolo vhodnejšie vytvoriť minimálne od kapitoly 2.1 až po 2.3.2. dlhšie celky.

V kapitole 2.4. Ošetrovatelský proces při péči o pacienta s bolestí spracovala jednotlivé kroky ošetrovateľského procesu s akcentom na riešenie problematiky bolesti Od posudzovania, diagnostiky, plánovania až po hodnotenie starostlivosti. V kapitole 2.5. Nástroje na hodnocení bolesti podáva prehľad rozdelenia nástrojov v kontexte problematiky bolesti a CMP. Kapitola 2.6. Problematika překladu zahraničních nástrojů autorka upozorňuje na skutočnosť problematiky prekladu a na jeho transkultúrnu a konceptuálnu ekvivalenciu a na pokyny pre administráciu. Tejto problematike sa venuje malá pozornosť a preklady uvádzané v rôznych štúdiách a publikáciách nespĺňajú požiadavky kladené na preklady zahraničných nástrojov a potom je sporné aj ich využívanie. V poslednej podkapitole teoretickej časti 2.7. Shrnutí teoretických východisek autorka sumarizuje základné východiská pre praktickú časť habilitačnej práce.

Metodika

Na základe cieľov práce a formulácie výskumných otázok habilitantka identifikovala a pripravila nástroje pre zber a vyhodnotenie údajov. Základom výskumu bolo použitie troch sebahodnotiacich škál bolesti. Boli použité Revidovaná výrazová škála bolesti (FPS-R), Numerická hodnotiacia škála (NRS). Treťou škálou bola po vypracovaní českej verzie použitá Revidovaná verzia Iowskej stupnice bolesti (IPT-R). Okrem prekladu do českého jazyka bola realizovaná transkultúrna validácia. Po preklade bol nástroj testovaný, pričom bola použitá aj metóda pozorovania pacientov pri opakovanom sebahodnotení bolesti. Následne bola získavaná spätná väzba, pričom pacienti identifikovali problematické slová, parafrázovali

jednotlivé položky a zisťovala sa miera záťaže respondentov. Následne bola vykonaná pilotáž, ktorej cieľom bolo overiť postup zberu údajov, overiť postup spracovania a vyhodnotenia dát a stanoviť veľkosť výskumného súboru. Metodický postup pilotnej štúdie, vrátane popisu použitých doplnujúcich nástrojov (Test Mini-Cog, Test polenia čiary, Vyškrtávací test, Mapa bolesti) a celý výskumný proces je detailne opísaný.

Spracovanie získaných dát

Získané dáta, ktoré autorka prezentuje v rozsiahlej podkapitole 7.3. Výsledky, sú prehľadne prezentované v tabuľkách a grafoch. Diskusia tvorí kapitolu 7.4. a má vysokú úroveň. Je logicky členená v systéme stanovených výskumných otázok k jednotlivým cieľom práce. Autorka v nej konfrontuje vlastné zistenia s veľkým počtom výskumov iných autorov, ktorí sa zaoberali podobnou problematikou.

Práca s literatúrou

V habilitačnej práci bolo použitých 181 literárnych zdrojov domácich a zahraničných autorov. Habilitantka preukázala schopnosť pracovať s literatúrou, čoho dôkazom sú kvalitné teoretické východiská a diskusia.

Nové poznatky

Habilitačnú prácu považujem za veľký prínos pre ošetrovatel'stvo. S charakterom takejto práce sa stretávame v ošetrovatel'stve ojedinele. Vytvorenie Schémy a Protokolu prekladu nástroja lingvistická a transkultúrna validácia nástroja a jeho testovanie môžu pomôcť v oblasti výskumu, ale i klinickej praxe v ošetrovatel'stve. Práca je prínosom pre podporu „dobrej praxe“.

V závere je naznačený aj smer spolupráce s autorku škály, čo poukazuje aj na medzinárodný dopad habilitačnej práce.

Záver

Habilitačná práca spĺňa všetky požiadavky a odporúčam ju k obhajobe.

Námety do diskusie

Pokúste sa zhrnúť najväčšie problémy a chyby pri využívaní rôznych nástrojov, dotazníkov a škál v klinickej praxi v ČR.

V Martine dňa 13. 2. 2018

prof. Mgr. Katarína Žiaková, PhD.

OPONENTSKÝ POSUDOK

na habilitačnú prácu

Habilitantka :

Petra Mandysová, MSN, Ph.D.

Vedný odbor :

Ošetrovateľstvo

Oponent:

doc. PhDr. Andrea Botíková, PhD.

Trnavská univerzita v Trnave, Fakulta
zdravotníctva a sociálnej práce, Katedra
ošetrovateľstva

Téma habilitačnej práce : „Psychometrické charakteristiky sebahodnotiacích škál bolesti pro pacienty s cévní mozgovou příhodou a subjektivně vnímaná obtížnost těchto škál při sdělování pocíťované intenzity bolesti“.

Aktuálnosť zvolenej témy: Bolesť (ako ošetrovateľský problém) a vnímanie bolesti považujeme za fenomén, ktorý zohráva veľmi dôležitú úlohu z hľadiska medicínskeho, ošetrovateľského, psychologického, sociálneho i spirituálneho pre každého jednotlivca. Bolesť ako taká patrí k neoddeliteľnej súčasť životu človeka od narodenia až po smrť, či už ide o bolesť krátkodobú alebo dlhodobú. V ošetrovateľskej praxi existuje niekoľko posudzovacích škál na bolesť, avšak v každom prípade musíme konštatovať, že zdravotnícky personál nemá k dispozícii jednotný nástroj na možnosť objektívneho hodnotenia a posúdenia miery bolesti u pacientov, zvlášť u pacientov s CMP. Výber témy habilitačnej práce z pohľadu ošetrovateľstva preto hodnotím ako vysoko aktuálny, predmetný, naliehavý a zároveň prezieravý. Každý človek - pacient má právo, aby mu bola poskytovaná komplexná zdravotná starostlivosť so zreteľom na zachovanie ľudskej dôstojnosti, bez utrpenia, hodnotových priorít a holistického chápania jeho celej ľudskej bytosti.

Cieľ práce: Hlavným cieľom habilitačnej práce bolo vybrať z troch sebahodnotiacich škál bolesti, vybrať práve tú škálu pre klinickú prax, ktorá by bola najvhodnejšia v starostlivosti o pacientov s CMP.

ktoré si kandidátka stanovila, sa jej podarili naplniť po stránke odbornej, ako aj formálnej. Jedným z cieľov bolo vybrať z troch sebahodnotiacich škál bolesti vybrať práve tú škálu pre klinickú prax, ktorá by bola najvhodnejšia v starostlivosti o pacientov s CMP. Následne sa pokúsila vytvoriť praktický výstup pre prehľadnú situáciu v hodnotiacich nástrojoch bolesti. Oceňujem snahu kandidátky o vytvorenie ideálneho a možno aj najpresnejšieho hodnotiaceho nástroja bolesti pre špecifickú skupinu pacientov – pacientov s CMP (za predpokladu, že pacient bude schopný realizovať sebahodnotenie bolesti).

Spracovanie tém: Habilitačná práca má povahu komentovaného monotematického diela, ktoré intenzívnym a logicky usporiadaným spôsobom charakterizuje teoretické východiská definície bolesti, definície CPM, incidencie bolesti, ošetrovateľský proces pri starostlivosti o pacienta s bolesťou a nástroje na hodnotenie bolesti. Následne autorka popisuje problematiku prekladu zahraničných nástrojov pre výskum v praxi. V nadväznosti na teoretické východiská jasne a prehľadne kandidátka popisuje podrobný plán, metodológiu a prípravu výskumu. Túto časť habilitačnej práce detailne sprevádza „step by step“ preklad škály Iowa Pain Thermometer - Revised (IPT-R). Metodologické spracovanie výskumného šetrenia – najskôr pilotáž (13 pacientov) a následne výskumné šetrenie (54 pacientov) je realizované na vysokej odbornej úrovni. Ciele, ktoré si autorka stanovila boli splnené. Výsledky výskumného šetrenia sú prezentované v prehľadných grafoch, obrázkoch a tabuľkách so slovným hodnotením. V závere si dovoľujem konštatovať, že zistené výsledky výskumu vysoko kvalitnú a pozoruhodnú výpovednú hodnotu. Predložená habilitačná práca má rozsah 217 strán textu, vrátane príloh. Práca je napísaná kultivovaným spôsobom a vysoko odborným jazykom. Dôsledne dodržiava citačnú normu, v úrovni spracovania jednotlivých kapitol nie sú zásadné rozdiely, čo dokumentuje habilitantka vo všetkých sledovaných aspektoch problematiky. Obsah jednotlivých kapitol je spracovaný adekvátne z hľadiska témy, jednotlivé časti sú vyvážené a majú logickú štruktúru. Zoznam použitej literatúry obsahuje dostatočné množstvo literárnych prameňov od domácich a hlavne zahraničných autorov.

Splnenie cieľov habilitačnej práce: Ciele, ktoré si kandidátka stanovila, sa jej podarili naplniť po stránke odbornej, obsahovej, ako aj formálnej. Jedným z cieľov bolo vybrať z troch sebahodnotiacich škál bolesti vybrať práve tú škálu pre klinickú prax, ktorá by bola najvhodnejšia v starostlivosti o pacientov s CMP z dvoch hľadísk a to – a) ich vybraných psychometrických charakteristík (konvergentnej validity a test-retest reliability) ako aj b) subjektívne vnímanej náročnosti týchto škál pri oznamovaní pociťovanej bolesti z pohľadu

pacientov s CMP. Následne sa pokúsila vytvoriť praktický výstup pre prehľadnú situáciu v hodnotiacich nástrojoch bolesti. Oceňujem snahu kandidátky o vytvorenie ideálneho a možno aj najpresnejšieho hodnotiaceho nástroja bolesti pre špecifickú skupinu pacientov – pacientov s CMP (za predpokladu, že pacient bude schopný realizovať sebahodnotenie bolesti).

Prínos práce pre odbor: Prínos tohto diela ako tvorivého a usporiadaného celku vnímam ako fundamentálny pre rozvoj Ošetrovateľstva ako samostatnej vednej disciplíny a jej napredovania. Snaha kandidátky vybrať z troch sebahodnotiacich škál bolesti práve tú škálu, ktorá by bola najvhodnejšia v starostlivosti o pacientov s CMP a následne sa pokúsiť vytvoriť konkrétny praktický výstup pre prehľadnú situáciu v hodnotiacich nástrojoch bolesti považujem za odvážne a prezieravé. Dovolím si podotknúť, že kandidátka sa nesnažila mapovať či skúmať rizikové faktory, liečbu CMP, teóriu a prejavy bolesti, jej manažment a iné ďalšie súvisiace javy s danou problematikou, o ktorej existuje nespočetné množstvo odborných a vedeckých publikácií. Práve naopak sa snažila poukázať len na vybrané aspekty tohto problému, ktoré bezprostredne súvisia s využívaním sebahodnotiacich škál bolesti pacientom. Záverečné konštatovanie, kde nie je možné odporučiť jednu konkrétnu škálu pre hodnotenie bolesti pacientov s CMP nepovažujem za negatívny výsledok, či zlyhanie. Osobne vnímam spracovanú problematiku ako vstupnú bránu do ďalších výskumných šetrení na domácej i medzinárodnej úrovni. Jedná sa o druh práce, ktorá svojim zameraním, vypracovaním, rozsahom i obsahom vysoko kvalitnú, ktorá je vítaná a hodnotná na českom i slovenskom odbornom poli.

Záver: Predložená habilitačná práca **Petry Mandysovej, MSN, Ph.D.** spĺňa všetky požadované kritéria kladené na tento druh práce a preto si dovoľujem odporučiť ctenej Vedeckej rade Zdravotnėsociální fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějoviciach prijať ju ako podklad pre habilitačné konanie a po jej úspešnom obhájení navrhujem Petre Mandysovej, MSN, Ph.D. udelenie vedecko-pedagogického titulu „**docent**“ v študijnom odbore Ošetrovateľstvo (Ošetřovatelství).

V Trnave 17. februára 2018

doc. PhDr. Andrea Botíková, Ph.D.

oponent